

ARCHIV NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

STÁTNÍ SBÍRKA STARÉHO UMĚNÍ

Inventář

Časové rozmezí fondu: (1900) 1937–1939 (1995)

Značka fondu: SSSU

Číslo evidenčního listu NAD: 155

Evidenční číslo inventáře: 188

Zpracovala: Lucie Večerníková

Místo: Praha 2019

Státní sbírka starého umění (1937–1939)

Dlouhotrvající finanční problémy Obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění (dále SVPU) vyústily v rozhodnutí státu o zestátnění sbírky. Stalo se tak 1. 1. 1933, kdy byla Obrazárna SVPU převzata do správy státu a na základě zákona č. 127/36 Sb. z 8. 5. 1936 definitivně postátněna s platností od 1. 1. 1937. Tím přešlo do státního majetku 1 366 obrazů, 170 plastik, 4 214 kreseb a 6 798 grafik. Kromě toho došlo i k jejímu přejmenování na Státní sbírku starého umění (v protikladu k Moderní galerii). V jejím čele zůstal staronový ředitel Vincenc Kramář (1877–1960). Ustanovení Státní sbírky starého umění (SSSU) mu dalo mj. důležitou pravomoc – mohl povolovat či zamítat vývozy uměleckých děl do zahraničí. V letech 1938 a 1939 tak přišel do kontaktu s množstvím sbírek soukromých majitelů, většinou židovského původu, kteří hledali v emigraci záchranu před norimberskými zákony. Někteří byli nuceni se svých uměleckých sbírek vzdát ve prospěch státu. Tato praxe pokračovala i v následujících letech.¹

Na počátku 2. světové války stál v čele SSSU Josef Cibulka (1886–1968), odborník na středověké umění. Ten byl do funkce jmenován 1. 2. 1939, kdy nahradil do penze odcházejícího Vincence Kramáře. V červnu téhož roku uspořádal v Městské knihovně výstavu akvizic, kde bylo představeno 79 obrazů a plastik od gotiky po současnost. Kvůli nadcházejícímu vývoji v protektorátu to byla nakonec také jeho první a poslední výstava. Definitivně byl pozastaven i projekt výstavby nové budovy Státní galerie.² Od 1. října 1939 byl oficiální název instituce změněn na Národní galerie v Praze,³ dne 25. září 1941 se sbírka přejmenovala na Českomoravskou zemskou galerii v Praze.⁴

Se zřízením protektorátu se začalo jednat o nové koncepci sbírky, stejně jako i o jejím umístění a správě. Nová expozice byla omezena na reprezentaci bývalého hlavního města Říše. Jako protějšek byla zřízena na Zbraslavi druhořadá mimopražská pobočka galerie. Tento rozptyl sbírky Cibulka opakovaně vyzdvihoval jako ochranné opatření pro umělecká díla v době války. Správcem sbírky se stal náměstek ředitele Vladimír Novotný.

Nejvýznamnější akvizicí se stal administrativní převod části historické sbírky degli Obizzi d'Este, která se dostala dědictvím do majetku následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a po vzniku Československa přešla do vlastnictví státu. Přesun souboru ze zámku Konopiště v roce 1939 vyvolala obava o bezpečnost sbírky, ohrožené záměrem německé armády zřídit cvičiště v oblasti Benešovska a Sedlčanska.⁵

Literatura

Benda, Josef: Sbírka starého umění Národní galerie v Praze a její předchůdci – od počátků k marné současnosti, Praha 2018

Cibulka, Josef – Loriš, Jan – Novotný, Vladimír: Výstava přírůstků ve Státní sbírce starého umění v Praze, Praha 1939

Janatková, Alena – Vlnas, Vít: Pražská národní galerie v protektorátu Čechy a Morava, Praha 2013

Kotalík, Jiří, ed. a kol.: Národní galerie v Praze I, Praha 1984

Kramář, Vincenc: Stručný průvodce Státní sbírkou starého umění, Praha 1938

¹ Více k problematice vývozu Janatková, Alena – Vlnas, Vít: *Pražská národní galerie v protektorátu Čechy a Morava*, Praha 2013, s. 94–98.

² Více Janatková, Alena – Vlnas, Vít: *Pražská národní galerie v protektorátu Čechy a Morava*, Praha 2013, s. 6–7, 77.

³ O tomto názvu se poprvé uvažovalo již o dva roky dříve. Vlnas, Vít: *Galerie Vincence Kramáře, její předchůdci a pokračovatelé* in: *Bulletin Národní galerie v Praze*, roč. 5–6/1995–1996, s. 179.

⁴ Prameny týkající se změny názvu galerie v době protektorátu viz ANG, *Českomoravská zemská galerie*, 1939–1945, přír. č. AA 2040.

⁵ Janatková, Alena – Vlnas, Vít: *Pražská národní galerie v protektorátu Čechy a Morava*, Praha 2013, s. 78.

Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiválie fondu Státní sbírka starého umění byly částečně vyčleněny z agendy Společnosti vlasteneckých přátel umění a Národní galerie, částečně byly vedeny samostatně. Další dokumenty pocházejí z pozůstalosti Vincence Kramáře.

Archivní charakteristika fondu

Fond Státní sbírka starého umění sestává ze 12 archivních kartonů a tzv. velkých formátů (především knihy), které zaujímají celkem 1,56 bm. Archiválie byly seřazeny do několika tematických skupin, z nichž nejzásadnější jsou akvizice do plánované Státní galerie a dokumentace k nikdy nezrealizované budově Státní galerie. Fond doplňuje rozsáhlá dokumentace k Dürerově obrazu *Růžencová slavnost* sestává z fotokopií pořízených zejména v Národním archivu.

Ke zmapování detailnější činnosti sbírky je možné využít především korespondenci z let 1937–1938 (tematicky navazující starší korespondence je uchována ve fondu Společnosti vlasteneckých přátel umění, mladší ve fondu Českomoravská zemská galerie). Pro snazší vyhledávání lze využít rejstříky a podací protokoly.

Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky

Inventář byl vytvořen v souladu se Zásadami pro zpracování osobních archivních fondů a pro psaní jejich inventářů, platných ve shodě s prováděcí vyhláškou č. 645 zákona č. 499/2004 Sb. O archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. V rámci vnitřní skartace byly vyřazeny pomocné obálky a desky. Fond zpracovala a inventarizovala Lucie Večerníková v roce 2019. Je uložen pod přírůstkovými čísly AA 33, AA 1382 – AA 1384, AA 2027 – AA 2028, AA 2048, AA 2815, AA 2823 – AA 2825, AA 2896, AA 2906, AA 3145, AA 3539 a AA 3702.

Tematicky související fondy v Archivu Národní galerie v Praze

- Společnost vlasteneckých přátel umění
- Krasoumná jednota
- Českomoravská zemská galerie
- Moderní galerie
- Sběrka fotografií k dějinám Národní galerie v Praze
- Jiří Kotalík
- Vincenc Kramář
- Národní galerie v Praze

Inv. č.	Obsah	Počet ks/ll	Časový rozsah	Př. č. AA	Ukl. jedn.
1	Statut Státní sbírky starého umění a stanovy Fondu na rozmnožování Státní sbírky starého umění (jedna ve vazbě)	3 ks	1936	0033, 2815	1 VF
2	Pozvánka k slavnostnímu převzetí sbírek SVPU v Čechách do vlastnictví státu československého	1 kus	1937	3145	1
3	Stěhování Obrazárny SVPU z Rudolfina (dokumentace, něm.)	10 ll	1929	2896	1
4	Smlouva o pronájmu prostor v Městské knihovně pro účely Obrazárny SVPU	1 kus	1930	1382	1

Finanční záležitosti a akvizice (nákupy do Moderní galerie, Obrazárny SVPU a pro budoucí Státní galerii)

5	Nákupy obrazů a plastik do Moderní galerie pro budoucí Státní galerii (pozůstalost Františka Sequense, Mikoláš Aleš, Purkyňova sbírka, rodina Mánesova, ruská grafika, Bohuslav Schnirch, J. V. Myslbek, Jan Štursa aj.) (franc.)	115 ll	1923-1931	1382	1
6	Doklady k nákupům do Moderní galerie a seznamy zakoupených děl českým odborem MG	25 ll + 1 fot.	1923-1937	1384	6
7	Reversy MŠANO o převzetí do svých sbírek jako majetek Státní galerie (20.–30. léta)	10 ks	1932-1936	1384	1-5
8	Reversy bez inv. č. k dílům zakoupeným českým odborem Moderní galerie	1 kus	1934-1936	1384	1
9	Účetní uzávěrka kuratoria a českého odboru Moderní galerie	1 kus	1936	1384	6
10	Doklady k restaurování a nákupům obrazů plastik, rytin aj. pro budoucí Státní galerii (asijské umění, Petr Brandl, aj.) (něm., franc.)	186 ll	1922-1932	1382	6
11	Korespondence o depozitech MŠANO (reversy, smlouvy, inventární seznam)	252 ll + 1 kus	1905-1941	1382	6
12	Účetní doklady za dopravu (clo, cestovné) (něm.)	33 ll	1923-1926	1382	6
13	Vydavatelský fond Obrazárny (návrh řádu, účetní doklady)	24 ll	1932-1945	1382	6
14	Účetní doklady k nákupům knih pro knihovnu Obrazárny SVPU	8 ll	1926	1382	6

Inventáře

15	Inventář OP (evidence obrazů a plastik) pro akvizice z let 1796-1939	1 kus	před 1939	3702	VF
16	Inventáře obrazů, plastik a kreseb Státní galerie	9 ks	1932-1933	1383	7-9

Korespondence

17	Korespondence běžná (torzovitá) (franc., něm., it., angl.), přiložen rejstřík	901 ll	1937	2027, 2048	10
18	Korespondence běžná (torzovitá) (něm., it., angl.), přiložen rejstřík	620 ll	1938	2028, 2048	11
19	Podací protokoly	2 ks	1937, 1938	2048	VF

Budova Státní galerie

20	Stavební program	90 ll	1922-1931	2896	6
21	Pozvánka k slavnostnímu položení základního kamene Státní galerie	1 kus	1927	1382	6
22	Výstřižky (něm.)	20 ks	1929-1931, b. d.	2896	6
23	Plány novostavby	21 ll	1931-1936	2896	6

Fotografie

24	Instalace SSSU v Městské knihovně	18 ks	1931-1939	2906	6
25	Skladiště soch SSSU v Městské knihovně	1 kus	1933	2906	6
26	Havárie hasicího přístroje v instalaci SSSU	2 ks	1938	2906	6

Jiné

27	Galerie žijících malířů (členské záležitosti aj.) (něm.)	9 ll	1900-1920	1382	6
28	Josef Gočár – Osvětlování galerií. Studijní cesta 1928 (rukopis, fotokopie)	1 kus	1928	2823	6
29	Dokumentace k provenienci obrazu Albrechta Dürera <i>Růžencová slavnost</i> (O 1552) (fotokopie z jiných archivů) (něm., angl.)	1 fasc.	1928-1995	3539	12
30	Protokol o stavu deskových obrazů v městském muzeu v Českých Budějovicích	1 kus	1928	1382	12
31	Jednotná zpráva o studijní cestě V. V. Štecha po evropských muzeích a galeriích (mj. Haag, Amsterdam, Londýn, Hamburk, Kodaň, Stockholm, Berlín)	2 ks	1929	2824, 2825	12

Tiráž

Státní sbírka starého umění

časový rozsah fondu: (1900) 1937–1939 (1995)

počet evidenčních jednotek: 12 kartonů + velké formáty

počet inventárních jednotek: 31

rozsah v bm: 1,56 bm

stav ke dni: 14. 10. 2019

jméno zpracovatele: Lucie Večerníková

číslo evidenčního listu NAD: 155

číslo evidenční pomůcky: 188

počet stran: 6

schválil dne: 4. 11. 2019 Mgr. Tomáš Hylmar

č. j.: 120/2019-ANG